

Om antallet af ynglende, vildtlevende knopsvaner i Danmark, til belysning af fredningens virkning.

Af R. SPÆRCK

Det er velkendt, at bestanden af ynglende knopsvaner i Danmark har været meget nedadgaaende i de sidste par hundrede aar, og saaledes som det fremgaar af de oplysninger, der findes hos HØRRING i Danmarks Fauna, Fugle I, 1919, og LEHN SCHIØLER i Danmarks Fugle, I, 1925, fandtes der omkring 1920 kun ganske faa ynglende par tilbage af den oprindelige vilde bestand af knopsvaner. Af egentlig vilde knopsvaner fandtes der paa det tidspunkt næppe andre ynglende end de to—tre par, der rugede i Fuglesangsøen, Hjortekæret og Strandmølledammen i Dyrehaven. Ved Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 20. juli 1926 blev der imidlertid indført en midlertidig totalfredning af knopsvaner i Danmark, og ved samme ministeriums bekendtgørelse af 10. december 1928 forlængedes denne fredning i yderligere tre aar og udvidedes til at omfatte alle vilde svaner. Endelig har jagtloven af 1931 gjort denne midlertidige totalfredning af vilde svaner permanent.

Der er nu saaledes hengaaet 10 aar, siden knopsvanen blev totalfredet i Danmark, og det kunde derfor muligvis være af nogen interesse at søge at faa konstateret, hvorvidt denne fredning maa anses for at have haft den tilsigtede virkning, nemlig en forøgelse af bestanden af ynglende knopsvaner. Naturfredningsraadet har derfor henvendt sig til forskellige ejere af indsøer, skovridere o. a., som maatte kunne give oplysninger i saa henseende, ligesom man har modtaget det materiale, som den zoo-topografiske undersøgelse laa inde med. I det følgende skal der gives en ganske kort fremstilling af det resultat med hensyn til bestanden af ynglende knopsvaner i Danmark, som kan opnaas paa grundlag af det saaledes indsamlede materiale. Man er naturligvis ganske klar over, at det altid vil være meget vanskeligt at fremskaffe helt eksakte oplysninger, idet der jo praktisk talt overalt i landet i anlæg og parker holdes tamme knopsvaner, saaledes at det tit kan

være meget svært at blive klar over, hvorvidt man har med fra fangenskab undslupne svaner eller en virkelig bestand af vilde svaner at gøre. Det fremgaar af de fremskaffede oplysninger, at der næppe udenfor Nord- og det østlige Midtsjælland findes virkelig vilde ynglende knopsvaner. Efter de modtagne oplysninger maa man i hvert tilfælde antage følgende antal rugende vildtlevende knopsvaner omkring 1935.

Dyrehaven. Her yngler, efter hvad Lystskovdistriktet venligst har meddelt, stadig som regel tre par paa de tre eneste egnede rugepladser, nemlig Hjortekæret, Strandmølledammen og Fuglesangsøen.

Utterslev Mose. Her ruger i de senere aar efter godhedsfuld oplysning fra Københavns Vandforsyning til stadighed et par vilde knopsvaner.

Damhussøen. Her rugede ligeledes efter venlig oplysning fra Københavns Vandforsyning i 1932 et par vilde svaner.

Gentofte Sø. Efter venlig meddelelse fra Gentofte Kommunes Tekniske Forvaltning har der i de senere aar ruget et svanepar paa Gentofte Sø.

Lyngby Sø. Ogsaa her har der i de sidste 3—4 aar ruget et par vilde knopsvaner.

Selsø. Efter godhedsfuld meddelelse fra Selsø-Lindholm godskontor har der i 1935 ynglet 6 par svaner ved Selsø. Efter den zootopografiske undersøgelses materiale var antallet i 1931 2 par; 1933 var der 3 par (sml. D.O.F.T., Bd. 27, 1933, p. 114); det synes saaledes at være i stigning.

Skjoldenæsholm. I den sidste halve snes aar har der efter godhedsfuld meddelelse fra Skjoldenæsholm godskontor ynglet et par i Valsøllille Sø. Bestanden er ogsaa her i stigning; siden 1933 har et par ynglet i Mortenstrup Sø, i 1935 tillige et par i Kongedam.

Hellebæk Søerne. Efter meddelelse fra skovrideren for Kronborg distrikt var der 1934 mange svaner om foraaet, saavel i Bondedammen som i Kobberdammen og i Bøgholm Sø, og efter hvad adjunkt, frk. BERIT ASMUND meddelte mig, har knopsvaner i 1935 ynglet i de nævnte tre søer samt endvidere i **Gurresø.**

Endelig har der sikkert ynglet enkelte par knopsvaner andre steder i Nordsjælland, saaledes skal der have ynglet et

par i nærheden af **Ganløse**, og ifølge meddelelse i D.O.F.T., Bd. 27, 1933, p. 116, har der i 1932 ynglet et par i en lille sø i **Øverødegne**. Der skal ogsaa have ynglet et par i **Esrom Sø**.

Selvom den ovennævnte oversigt ikke kan siges at være fuldstændig, saa fremgaar det dog med absolut tydelighed, at bestanden af ynglende knopsvaner i Nord- og Midtsjælland er i meget stærk stigning, saaledes at vi nu maa antage, at der yngler en 18—20 par i dette omraade. Det er i god overensstemmelse med knopsvanens hele østlige udbredelse, at det netop er i det nordøstlige hjørne i Danmark, at vi har den vildtlevende bestand af knopsvaner. At det netop er i denne egn af landet, at den stærke tilvækst af bestanden i de sidste aar har fundet sted, synes mig yderligere at vise, at det her drejer sig om den virkelig oprindelige, fritlevende danske knopsvanebestand, og at man ikke kan formode, at det fortrinsvis er udsatte eller fra fangenskab undslupne knopsvaner, da der saa ikke var nogen grund til at formode, at bestanden i saa fald netop skulde tiltage i denne egn af landet. Udenfor Nord- og Midtsjælland synes der at forekomme meget faa ynglende knopsvaner og næppe nogen, om hvilke man tør antage, at de hidrører fra en oprindelig fritlevende bestand. I søerne omkring **Graasten** findes 4—5 ynglende par, men der kan næppe være tvivl om, at de alle hidrører fra nogle af hertugen i sin tid udsatte, stækkede svaner; dette viser bl. a., at ungerne for en dels vedkommende ikke er graa men hvide, saaledes at disse svaner tilhører en anden fase, den saakaldte »polske svane«, der navnlig forekommer hos tamme og forvildede knopsvaner. Men ogsaa for disse svaner gælder det, at de i de senere aar er taget til og efterhaanden synes at vise tendens til at sprede sig i søerne i omegnen.

Paa ganske lignende maade maa man sikkert opfatte de svaner, som holder til i **Hartesøerne** ved Kolding. Efter oplysninger, som er modtaget fra apoteker AXEL HOLM, er her i den senere tid iagttaget flere rugende svanepar. Der er al grund til at formode, at de paa lignende maade som svanerne i Graastensøerne har deres udspring fra oprindelig tamme svaner, muligvis fra Kolding Slotssø. Noget lignende gælder nogle svaner i **Pederstrup Sø** paa Lolland, i **Gyrstinge Sø**, **Søndersø** o. fl.

Af ovennævnte synes altsaa at fremgaa, at fredningen af knopsvanen siden 1926 har haft særdeles gavnlige virkninger, idet den nordøstsjællandske bestand er tiltaget fra nogle ganske faa par til i hvert fald op mod 20 par. Selvfølgelig er fredningen ogsaa gavnlig for de svanebestande, som findes andre steder, f. eks. ved Graasten, selv om disse ikke tør betragtes som tilhørende den oprindelige, vildtlevende bestand af danske knopsvaner.

Om antallet af ynglende ederfugle i Danmark, til belysning af reservaternes betydning for bestandens størrelse.

Af R. SPÄRCK

Saa vidt det kan skønnes, har antallet af ederfugle, der opholder sig i de danske farvande om vinteren, i de sidste aar været i stigning; dette er i hvert tilfælde en ret udbredt opfattelse. I den anledning vil det være af interesse at undersøge, hvorvidt denne stigning skyldes, at antallet af ynglende ederfugle i Danmark er stigende, eller om det blot skal opfattes som et udtryk for, at der om vinteren kommer flere ederfugle i danske farvande fra nordiske ynglepladser, end tilfældet tidligere har været.

Naturfredningsraadet har derfor søgt at samle et materiale til belysning af spørgsmaalet om, hvormange ederfugle der kan antages at yngle i landet nu. Efter de oplysninger, som findes i den nyere litteratur, navnlig hos HØRRING i Danmarks Fauna, Fugle I, og LEHN SCHIØLER i Danmarks Fugle, II, kan ederfuglen ikke betegnes som nogen almindelig og udbredt ynglefugl i Danmark, og den synes navnlig i løbet af det 19. aarhundrede at være gaaet en hel del tilbage. Dog skriver LEHN SCHIØLER i sit 1926 udkomne værk, at den i de seneste aar synes at være tiltaget. Efter de oplysninger, Naturfredningsraadet har kunnet tilvejebringe, har ederfuglen i øjeblikket i Danmark kun 4—5 ynglepladser af større betydning.

Langt den vigtigste er **Græsholmen** ved Christiansø. Efter oplysninger af ARNE LARSEN (D. O. F. T., Bd. 19, p. 105) var antallet af ynglende ederfugle paa denne ø i 1925 ca. 200.